

Overdrachtsdocument nieuwe gemeenteraad 2018-2022

Rekenkamercommissie 's-Hertogenbosch

29 januari 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
1. Introductie Rekenkamercommissie.....	3
1.1 Wat is de Rekenkamercommissie en wat doet zij precies?.....	3
1.2 Missie en werkwijze: 10 jaar ontwikkeling.....	3
1.3 Hoe komt het onderzoeksprogramma tot stand?.....	4
2. Voornemens komende raadsperiode.....	6
2.1 De Rekenkamercommissie in de nieuwe raadsperiode.....	6
2.2 Wanneer komt u ons tegen?.....	8
2.3 Hoe kunt u de Rekenkamercommissie bereiken?.....	8
Bijlage 1 Overzicht onderzoeken.....	9

Voorwoord

De komst van een nieuwe gemeenteraad in 2018 betekent ook voor ons een bijzonder moment. We nemen afscheid van een gemeenteraad die veel van onze rapporten heeft besproken, waarmee wij frequent contact hadden en die twee van onze leden leverde. Met de nieuw aantredende gemeenteraad willen wij – vanuit onze onafhankelijke rol - opnieuw een goede relatie opbouwen waarin onze rapporten en adviezen leiden tot verdere verbetering van het bestuur van de gemeente 's-Hertogenbosch. En die belangrijke leereffecten hebben voor de rol van de gemeenteraad.

De Rekenkamercommissie wil bijdragen aan het opbouwen van kennis in de nieuwe raad over het werk en de rol van de commissie. Wat kan de Rekenkamercommissie voor de raad betekenen, gegeven de grote veranderingen die op de gemeente af komen? Hoe gaat de commissie te werk? Hoe komt het onderzoeksprogramma tot stand?

De Rekenkamercommissie wil in dit document terugblikken op de afgelopen raadsperiode. Daarnaast beschrijven wij de zaken die we aan de nieuwe gemeenteraad willen overdragen. Wat kan de raad de komende periode van ons verwachten? Hoe gaan wij de raad ondersteunen in zijn steeds complexer wordende takenpakket?

De Rekenkamercommissie levert zoals gebruikelijk ook een bijdrage aan het inwerkprogramma van de nieuwe gemeenteraad. Wij lichten onze voornemens dan ook graag mondeling toe.

Wij zien uit naar de komende raadsperiode en hopen dat de nieuwe raad kan voortbouwen op onze rapporten en adviezen en daarmee bijdragen aan het versterken van het bestuur van de gemeente en de rol van de raad.

Drs. P.E.H. Habets,
voorzitter Rekenkamercommissie 's-Hertogenbosch

1. Introductie Rekenkamercommissie

1.1 Wat is de Rekenkamercommissie en wat doet zij precies?

Alle gemeenten in Nederland zijn verplicht een rekenkamerfunctie te hebben. De Rekenkamercommissie is een onafhankelijke commissie. Zij onderzoekt of het handelen van het gemeentebestuur (college en raad):

- voor de burgers oplevert wat bedoeld is (doeltreffendheid).
- met minder kosten hetzelfde op kan leveren (doelmatigheid).
- volgens de wet en andere regels werkt (rechtmatigheid).

Zij wil met haar onderzoek de positie en het functioneren van de gemeenteraad versterken en daarmee tevens het vertrouwen van de burger in de raad en het gemeentebestuur. Het gaat dus uiteindelijk om het goed functioneren van de democratie in de gemeente 's-Hertogenbosch. *De rol van de gemeenteraad in de uitoefening van zijn controlerende en kaderstellende taak* is in onze onderzoeken een steeds terugkerende invalshoek.

De Rekenkamercommissie kiest voor, wat zij noemt, 'een lerende opstelling'. Het doel is om bruikbare aanbevelingen op te stellen. En daarmee college en raad verder te helpen en het bestuur te verbeteren. Het gaat in het onderzoek dus niet om politiek 'afrekenen' van gemaakte fouten of bestuurlijke missers.

De commissie verricht jaarlijks twee tot drie onderzoeken. De onderwerpkeuze is aan de Rekenkamercommissie. Bij te totstandkoming van de onderzoeksprogramma's wordt ook de raad gevraagd om suggesties. De onderzoeksrapporten worden in de gemeenteraad behandeld, aan de hand van een raadsvoorstel dat de rekenkamercommissie zelf opstelt.

1.2 Missie en werkwijze: 10 jaar ontwikkeling

De Rekenkamercommissie 's-Hertogenbosch startte begin 2005 met haar werkzaamheden. De commissie heeft destijds haar missie en doelen in een werkplan vastgelegd. Onze ervaring met ons onderzoeksproces, de wijze van werken en de doorwerking is gaandeweg gegroeid. Ook zijn er nieuwe inzichten, zowel van onszelf als landelijk. De missie is nog steeds het uitgangspunt, maar is daarmee wel een 'levend document' geworden.

De 10 belangrijkste vernieuwingen

Wat is er de afgelopen jaren zoal veranderd aan het werk van de Rekenkamercommissie? De tien belangrijkste vernieuwingen op een rijtje.

- 1 In het onderzoeksprogramma is meer ruimte gecreëerd voor kortere, actuele onderzoeken. Dit zowel op eigen initiatief als na een eventueel verzoek vanuit (een meerderheid van) de raad. De onderzoeken op verzoek van de raad toetsen we op politieke gevoeligheid in relatie tot onafhankelijkheid en aan onze selectiecriteria.
- 2 De Rekenkamercommissie heeft steeds frequenter contact en overleg met de gemeenteraad. Rekenkamerleden zijn fysiek aanwezig in raad en raadscommissies.
- 3 De commissie probeert de onderzoeksresultaten, conclusies en aanbevelingen op een pakkende wijze te presenteren. In de rapportagevormen is het repertoire uitgebreid.

- Rapportages zijn ook veel minder omvangrijk geworden. Met de komst van de bijeenkomsten 'Informereren & Ontmoeten' zijn de mogelijkheden om de onderzoeksresultaten te presenteren uitgebreid.
- 4 Naast de onderzoeksrapporten en aanbevelingen presenteert de Rekenkamercommissie, wanneer nodig of gevraagd, ook voor zichzelf sprekende feiten, beelden en opvattingen, zonder dat daaraan aanbevelingen of leerpunten zijn verbonden. Inzicht en overzicht bieden op een bepaald terrein kan belangrijk zijn voor raadsleden
  - 5 De commissie werkt ook met 'interactieve' onderzoekstrajecten, waarin de commissie nauwer samenwerkt met de raad(scommissie). Enkele onderzoeken werden op een 'interactieve' wijze uitgevoerd, waarbij de raad in opeenvolgende stappen werd gevraagd om te reflecteren op de inhoud van bevindingen en de commissie in vervolgstappen rekening hield met vragen en aandachtspunten van de raad. Ook het onderzoek 'Theater aan de Parade' past in deze lijn.
  - 6 Vooral via haar jaarlijkse retraites tracht de Rekenkamercommissie de kwaliteit van haar onderzoeken en wijze van werken te vergroten. Kwaliteitszorg blijft te allen tijde hoge prioriteit hebben
  - 7 Het verbeteren van de doorwerking van de onderzoeksresultaten: Bij het initiatiefvoorstel over de planning en controlcyclus heeft de raad besloten dat het college in zijn Jaarverslag meldt wat de stand van zaken is met betrekking tot de uitvoering van de besluiten over rekenkamerrapporten. Sindsdien gebeurt dat jaarlijks. In het eigen jaarverslag geeft de Rekenkamercommissie een indruk van de doorwerking in besluitvorming van raad en college. En er is onderzoek verricht naar de algemene doorwerking van de rekenkameronderzoeken.
  - 8 Er is inmiddels ruime ervaring opgedaan met het zogenaamde ex ante onderzoek, waarin vooral wordt vooruitgekeken. Het onderzoek Jeugdzorg en het onderzoek 'klimaatneutraal' zijn voorbeelden. En recent het onderzoek naar de invoering Omgevingswet. Dit levert zeer bruikbare resultaten op.
  - 9 De Rekenkamercommissie koos ervoor om bij onderzoek vaker te kiezen voor onderwerpen die de persoonlijke levenssfeer van inwoners raken. Bijvoorbeeld bij vergunningverlening en het goederenvervoer per spoor.
  - 10 We hebben met de rekenkamer(commissie)s van Eindhoven, Tilburg, Breda en Oss gezamenlijk onderzoek verricht naar de decentralisatie van de Jeugdzorg en de invoering van de Omgevingswet, waarmee ook onderlinge vergelijking mogelijk wordt.

Het werk van de Rekenkamercommissie heeft zich in de praktijk geleidelijk verbreed. Het doel blijft echter hetzelfde: vanuit een onafhankelijke rol bijdragen aan een beter bestuur van de gemeente 's-Hertogenbosch.

1.3 Hoe komt het onderzoeksprogramma tot stand?

Hoe komt de commissie aan haar onderwerpen?

De commissie stelt zelf haar onderzoeksagenda samen. De commissie gebruikt hierbij diverse bronnen. Voor de samenstelling van een nieuw programma vraagt de Rekenkamercommissie aan de fracties om suggesties aan te leveren. We hopen ook de komende raadsperiode op suggesties voor relevante onderwerpen vanuit de fracties.

De commissie kijkt ook naar de omgeving: welke onderwerpen zijn actueel bij andere rekenkamers? Tot slot hanteren de commissieleden eigen kennis en inzichten over mogelijke

nieuwe onderwerpen. Vanzelfsprekend hebben ook inwoners van de gemeente de mogelijkheid onderwerpen aan te dragen. Deze moeten wel een algemene vraagstelling hebben en niet over een incident, klacht e.d. gaan.

Zoals gezegd, de Rekenkamercommissie beslist zelf over haar onderzoeksagenda. Niettemin kan de gemeenteraad besluiten (bijvoorbeeld bij motie) om tussentijds een “gemotiveerd verzoek” in te dienen bij de Rekenkamercommissie om een onderzoek te verrichten. De Rekenkamercommissie weegt dit verzoek af en reageert hier binnen een maand op (zie ook de Verordening op de Rekenkamercommissie 2015).

Weging van mogelijke onderwerpen

Het onderzoeksprogramma kan bestaan uit onderzoeken van verschillend kaliber. De onderzoeken moeten passen binnen de gekozen missie. Het kan gaan om zogenaamde ‘quick scans’, maar ook om grotere onderzoeken.

De *selectiecriteria* voor de onderzoeksobjecten zijn:

- het onderwerp moet geschikt zijn voor onderzoek naar de maatschappelijke effecten en/of kaderstelling door de raad;
- het beleid is politiek actueel; het staat politiek, maatschappelijk, strategisch hoog op de agenda;
- het onderwerp kan een voorbeeldfunctie vervullen doordat het een algemene strekking heeft en een zekere maatschappelijke en financiële impact;
- er moet politieke ruimte zijn om het beleid bij te stellen en/of te leren;
- het onderwerp moet inhoudelijk kunnen worden afgebakend;
- het onderzoek moet binnen het beschikbare budget kunnen worden uitgevoerd;
- in het meerjarenprogramma moet sprake zijn van een zeker evenwicht in de gekozen beleidsvelden;
- het onderwerp vormt niet al object van onderzoek van bijvoorbeeld het college of de raad zelf.

2. Voornemens komende raadsperiode

2.1 De Rekenkamercommissie in de nieuwe raadsperiode

In deze paragraaf beschrijven wij onze voornemens voor de komende raadsperiode. Wat kunt u van de Rekenkamercommissie verwachten aan onderzoek en activiteiten?

Kaderstelling en controle gemeenteraad

De Rekenkamercommissie wil de eerder ingezette onderzoeklijnen ook eerstkomende periode handhaven. De kern van het werk van de Rekenkamercommissie ligt bij het ondersteunen en verbeteren van de kaderstellende en controlerende rol van de raad. De commissie ziet in de komende raadsperiode de controlerende rol van de raad verder in belang toenemen, gegeven de grote verantwoordelijkheden in het sociale domein. Bijvoorbeeld in licht van de nieuwe Omgevingswet zal de raad belangrijke kaderstellende keuzes moeten maken.

In de onderzoeken houdt de commissie waar mogelijk en nodig ook de raad een spiegel voor. In de debatten over de rekenkamerrapporten verdwijnt dit aspect soms naar de achtergrond en gaat het vaak vooral over college en organisatie.

Regionalisering en netwerken

Steeds meer beleid en taken worden in samenwerking met andere gemeenten en overheden, particuliere partners, bedrijven, instellingen en organisaties uit de samenleving voorbereid en uitgevoerd. Sturing en controle op deze netwerken en samenwerkingsverbanden is niet altijd doorzichtig en gebeurt vaak indirect. Het effect van kaderstelling en controle door de gemeenteraad heeft niet altijd het gewenste effect, vanwege de betrokkenheid van meerdere partners, de soms minder transparante besluitvorming en niet altijd heldere verantwoordelijkheden. Gemeenteraden komen feitelijk op grotere afstand van de betreffende taken te staan, terwijl de verantwoordelijkheden groeien.

De Rekenkamercommissie heeft al eerder specifiek onderzoek verricht naar dit thema. Waar mogelijk zal zij in haar nieuwe onderzoeken aandacht besteden aan de sturing en controle door gemeente(raad) in netwerken en regionale verbanden.

Sociale domein

Gemeenten hebben in het sociale domein te maken gekregen met een forse taakuitbreiding. Deze nieuwe gemeentelijke taken en verantwoordelijkheden gaan – naast kansen voor een effectievere overheid - gepaard met krimpende geldstromen op deze taakgebieden. De decentralisaties in het sociale domein zijn omvangrijk. De gemeente heeft belangrijke nieuwe verantwoordelijkheden gekregen en de gemeentelijke begroting groeide fors. Kaderstelling en controle binnen het sociale domein en onderbouwde besluitvorming over de financiën van de gemeenten worden belangrijker dan ooit. De raad moet hierbij goed in stelling worden gebracht. Het sociale domein zal in de komende periode bijzondere aandacht krijgen in onze onderzoeken.

Relatie gemeente-inwoners

De betrokkenheid en participatie van burgers en belanghebbende organisaties in beleidsvoorbereiding en –uitvoering groeit. De invloed van sociale media neemt hand over hand toe. Zo ook de digitalisering van gegevens van burgers en instellingen. Objectiverend onderzoek door de Rekenkamercommissie kan tegen deze achtergrond een belangrijke rol vervullen in de informatievoorziening en besluitvorming binnen de gemeenteraad. Wij

kiezen bij de selectie van onze onderzoeken meer voor onderwerpen die de leefwereld van de inwoners direct raken.

Cultuur van politiek, bestuur en organisatie

In meerdere onderzoeken van de Rekenkamercommissie kwam naar voren dat de heersende bestuurscultuur (houding, gedrag, informatievoorziening, etc.) een belangrijke rol speelt. Ook in de gesprekken met fracties kwam het onderwerp aan de orde. De commissie blijft alert op dit thema en wil het waar mogelijk en gewenst meenemen in het onderzoek.

Type onderzoek en rapportagevormen

De Rekenkamercommissie wil in de komende periode (blijven) werken met afwisselend grotere onderzoeken en kortlopend onderzoek. Voor beide vormen reserveren wij ruimte in het onderzoeksprogramma. Met kortlopend onderzoek, vooronderzoeken en 'quick scans' is het mogelijk om indien nodig in te spelen op de actualiteit en/of gehoor te geven aan verzoeken om onderzoek vanuit de raad.

De Rekenkamercommissie brengt tot nu toe vooral onderzoeksrapporten uit, in diverse vormen. In het verleden heeft de commissie gewerkt met een 'rekenkamerbrief'. Bijvoorbeeld bij het onderzoek Theater aan de Parade. Deze vorm is ook gebruikelijk bij andere rekenkamers. Met een rekenkamerbrief kunnen wij de raad wijzen op actuele zaken, de resultaten van vooronderzoek mededelen, korte analyses toesturen, e.d. De essentie is: de raad snel ergens van op de hoogte kunnen stellen. Rekenkamerbrieven gaan over het algemeen naar de raad zonder (uitgebreide) hoor en wederhoorprocedure.

Wij willen ook onze bevindingen ook nog op andere manieren naar buiten gaan brengen. Soms kan het effectiever zijn om juist geen rapport uit te brengen, maar de onderzoeksbevindingen 'alleen' te presenteren aan de raad, bijvoorbeeld in de bijeenkomsten Informeren en Ontmoeten. Of een debat er over te organiseren.

De Rekenkamercommissie heeft in 2013 en 2017 gezamenlijk onderzoek verricht met de rekenkamers van de andere Brabantse steden. Wanneer de mogelijkheid zich voordoet en het onderwerp zich ervoor leent, kan dit tot onderzoek met grotere meerwaarde leiden.

Doorwerking rekenkameronderzoek

De Rekenkamercommissie vindt het belangrijk dat de onderzoeksresultaten zoveel mogelijk doorwerken in het bestuur en beleid van de gemeente. De commissie probeert dit bijvoorbeeld door onderwerpen te kiezen die actueel zijn en leven binnen de raad en de Bossche samenleving, door haar aanbevelingen zo hanteerbaar mogelijk te maken, door de raad goede besluiten te laten nemen over het onderzoek en door het onderzoek zo goed mogelijk te laten 'landen' in de organisatie.

In het kader van de doorwerking willen wij graag in gesprek blijven met de raad, ook om de effectiviteit van ons werk te vergroten.

Contacten met de gemeenteraad: dichtbij, maar toch onafhankelijk

Ook in de nieuwe bestuursperiode zouden graag met regelmaat contact willen hebben met de raad, zowel voor, tijdens als na het onderzoek. Waar nodig willen wij bij de raad toetsen of onze vraagstelling effectief is en aansluit bij de beleving en behoefte van de raad. Met de nieuwe raadsfracties willen wij spreken over nieuwe onderzoeksonderwerpen. Ook in de nieuwe periode komt u ons tegen in vergaderingen van raadscommissies en raad.

Aanpassingen vorm, werkwijze en instrumentarium

De huidige vorm en werkwijze is altijd effectief en passend geweest bij het gemeentebestuur van 's-Hertogenbosch. De voorbije raadsperiodes heeft de gemengde samenstelling van externe leden en raadsleden (op persoonlijke titel) zijn waarde bewezen. Met de huidige vorm is het mogelijk

onafhankelijk te opereren, maar toch goede voeling te houden met de gemeenteraad. De regering heeft het voornemen om gemengde rekenkamercommissies (externe leden en raadsleden) door een wetwijziging te gaan verbieden. Dit kan aanleiding zijn om ook in 's-Hertogenbosch de vorm aan te passen en alleen te kiezen voor externe leden.

Het budget van de Rekenkamercommissie is vergelijkbaar met dat van andere middelgrote steden in Nederland en is voldoende voor het uitvoeren van twee a drie onderzoeken per jaar.

2.2 Wanneer komt u ons tegen?

De Rekenkamercommissie neemt deel aan het introductieprogramma voor de nieuwe raad en zal zich op een van de avonden presenteren. Wij zullen u beknopt informeren over het werk van de Rekenkamercommissie en onszelf voorstellen.

Aan het begin van de raadsperiode zullen wij het initiatief nemen om gesprekken te voeren met de nieuwe fracties. Enerzijds om kennis te maken en u meer te vertellen over onze werkzaamheden en meerwaarde voor u als raadslid. Anderzijds om inspiratie op te doen voor nieuwe onderzoeksonderwerpen.

Binnenkort sturen wij u enkele nieuwe onderzoeksrapporten, voor bespreking in commissies en raad. Wij presenteren de onderzoeken tijdens de bijeenkomsten Informeren en Ontmoeten. In lopende onderzoeken vragen wij regelmatig (groepen) raadsleden om een gesprek.

2.3 Hoe kunt u de Rekenkamercommissie bereiken?

De leden van de Rekenkamercommissie zijn vaak aanwezig als toehoorder aanwezig bij de vergaderingen van raadscommissies en gemeenteraad. U kunt hen te allen tijde aanspreken. U kunt ook contact opnemen met de Rekenkamercommissie, per mail of telefonisch via de secretaris.

Rekenkamercommissie 's-Hertogenbosch

Drs. P.E.H. Habets EMIA, voorzitter

Mevr. drs. Y.J. Bouwman-Bakker

Drs. P.W.M. de Gouw

Dr. E.A.M.J. Verkaar

Mevr. drs. J. Hendrickx

Mevr. J.J.M. Lensen-Van den Wildenberg

Drs. H.W.M. Wouters, secretaris

Tel: 073-615 9770

Mail: rekenkamer@s-hertogenbosch.nl

Web: www.s-hertogenbosch.nl/rekenkamer

Bijlage 1 Overzicht onderzoeken

De afgeronde onderzoeken

- Wonen; ambitie van en sturing door de gemeente 's-Hertogenbosch (2006)
- Vervolgonderzoek Wonen (2007)
- Leefbaarheid aandachtsbuurten (2008)
- Subsidies sport en cultuur (2008)
- Voorjaarsnota (2008)
- Besluitvorming over Jaarrekening / Jaarverslag (2009)
- Afvalkosten (2009)
- Exploitatie Stedelijk Museum in relatie tot fusie met Noordbrabants Museum (2009)
- Verbonden partijen (2011)
- Onderhandse aanbestedingen (2011)
- Risicobeheersing grote projecten (2011)
- Bezwaarafhandeling en beleving van burgers (WOZ en Parkeerbelasting, 2012)
- Klimaatneutraal 's-Hertogenbosch (2012)
- Regionale economie (2013)
- Kaderstelling en controle Transitie Jeugdzorg B4-gemeenten (2013-2014)
- Informatievoorziening Complexe Projecten (2014)
- Doorwerking rekenkameronderzoeken (2015)
- Onderzoek 'Regionalisering en sturing / controle gemeenteraad' (2016)
- Onderzoek 'Evenementenbeleid en Citymarketing' (2016)
- Vervolgonderzoek 'Regionaal economisch beleid 's-Hertogenbosch' (2016)
- Onderzoek 'Passend Onderwijs 's-Hertogenbosch' (2017)
- Onderzoek Theater aan de Parade (fase 1) (2017)
- Onderzoek Risicocommunicatie Goederenvervoer per spoor (2018)
- Onderzoek voorbereiding Omgevingswet (met Eindhoven, Tilburg, Breda en Oss) (2018)

Vooronderzoeken (deels intern)

- Vooronderzoek Wijkaccommodaties (2008)
- Vooronderzoek Veiligheid en Jeugd (2010)
- Vooronderzoek Leningen en Garanties (2012)
- Vooronderzoek Veiligheidshuis/Veiligheidsbeleid (2013/2014)
- Vooronderzoek WeenerXL (2017)
- Vooronderzoek Duurzaamheid / Klimaatbeleid (2017)

Lopend onderzoek:

- Onderzoek Invoering Omgevingswet (samen met rekenkamers van Tilburg, Breda, Eindhoven, Oss) (gestart eind 2017)
- Onderzoek Risicocommunicatie Goederenvervoer per Spoor (gestart eind 2017)
- Onderzoek Theater aan de Parade (fase 2) (2018)
- Verkenning Privacy (2018)